

Ольга МИГОЛИНЕЦЬ,

orcid.org/0000-0002-5331-7218

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови

Ужгородського національного університету

(Ужгород, Україна) *olha.myholynets@uzhnu.edu.ua*

ДОСЛІДЖЕННЯ КАЛЕНДАРНИХ СВЯТ НА ТЕРЕНАХ ЗАКАРПАТТЯ (В ЕТНОГРАФІЧНОМУ ТА МОВОЗНАВЧОМУ АСПЕКТАХ)

Дослідженню календарних свят українців завжди приділялася увага, хоча в радянську добу існували заборони народної обрядовості та спостерігався ідеологічний і політичний тиск на українське національно-культурне відродження. Сьогодні спостерігаємо процес відродження традиційних народних свят і їх входження до системи сучасної культури українського народу. З'являються праці етнографічного та мовознавчого характеру. Фіксація та аналіз календарно-обрядових назв допомагає досліднику краще пізнати діалектотворчі процеси в системі говорів і говірок. У своїй статті ми проаналізували наукові праці етнографічного та лінгвального характеру, в яких досліджувалися календарні свята та їх лексика на теренах Закарпаття. Джерельною базою стали наукові праці етнографів та мовознавців, присвячених вивченню календарних свят.

Деякі відомості про календарний обряд на Закарпатті XIX – поч. XX ст. можемо почерпнути з праці Ю. Жатковича «Етнографический очерк угро-русских» (1895). Читаючи нарис, збагачуємося не тільки інформацією про сам обряд, але і його лексикою. Перу відомого мовознавця, фольклориста та етнографа І. Панькевича належать кілька розвідок, які стосуються народних вірувань, зокрема різдвяних, пасхальних звичаїв, пасхальних і великодніх ігор. Свої розвідки він опублікував на сторінках журналу «Підкарпатська Русь» протягом 1925–1934 років. Ряд статей, які присвячені вивченню календарних свят і пов'язаних із ними звичаями і віруваннями на Закарпатті, належать перу Ф. Потушняка – відомого діяча і творця української культури Закарпаття 40–50 років XX ст. Серед сучасних етнографічних досліджень розглядаємо монографії М. Тиводара, Ю. Чорі, О. Тиховської.

Однією з перших мовознавчих студій була публікація Ф. Потушняка «Карачун», в якій він серед іншого розглянув її походження назви карачун. Кілька питань на позначення релігійних свят та їх атрибутів фіксуємо у «Програмі для збирання матеріалів до Лексичного атласу української мови» Й. О. Дзензелівського.

Досить ґрунтовний семантичний, словотвірно-етимологічний та лінгвогеографічний аналіз назв календарно-обрядових свят, поширених у говірках Закарпаття, здійснено у дослідженні Е. Гоци та авторки цієї статті.

Ключові слова: звичаї і вірування на Закарпатті, календарні свята, календарно-обрядова лексика, праці етнографічного та мовознавчого характеру, семантичний, словотвірно-етимологічний та лінгвогеографічний аналіз.

Olha MYHOLYNETS,

orcid.org/0000-0002-5331-7218

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Ukrainian Language Department

Uzhhorod National University

(Uzhhorod, Ukraine) *olha.myholynets@uzhnu.edu.ua*

STUDY OF CALENDAR HOLIDAYS IN TRANSCARPATHTIA (ETHNOGRAPHIC AND LINGUISTIC ASPECTS)

The study of Ukrainian calendar holidays has always received attention, although, in the Soviet era, there were bans on folk rituals and ideological and political pressure on the Ukrainian national and cultural revival. Today, we are witnessing the process of revival of traditional folk festivals and their integration into the system of modern culture of the Ukrainian people. Works of ethnographic and linguistic nature appear. Recording and analyzing calendar and ceremonial names helps the researcher to better understand dialect-forming processes in the system of dialects and assorted dialects. In this article, we have analyzed ethnographic and linguistic works that study calendar holidays and their vocabulary in Transcarpathia. The source base is the scientific works of ethnographers and linguists devoted to the study of calendar holidays.

Some information about the calendar rite in Transcarpathia in the nineteenth and early twentieth centuries can be gleaned from the work of Yuri Zhatkovych "Ethnographic Essay on the Ugro-Rus" (1895). Reading the essay, we are enriched not only with information about the rite itself but also with its vocabulary.

The well-known linguist, folklorist, and ethnographer I. Pankevych wrote several studies on folk beliefs, including Christmas and Easter customs, and Easter games. He published his research on the pages of the journal "Pidkarpatska Rus" in 1925–1934. A number of articles devoted to the study of calendar holidays and related customs and beliefs in Transcarpathia belong to F. Potushniak, a well-known figure and creator of Ukrainian culture in Transcarpathia in the 40s and 50s of the twentieth century. Among modern ethnographic studies, we consider monographs by M. Tyvodar, Y. Chori, and O. Tykhovska.

One of the first linguistic studies was F. Potushniak's publication "Karachun", in which he, among other things, examined the origin of the name karachun. Several questions on the designation of religious holidays and their attributes are recorded in the "Programme for collecting materials for the Lexical Atlas of the Ukrainian Language" by J. O. Dzendzelivskyi.

A fairly thorough semantic, word-formation, etymological, and lingua-geographical analysis of the names of calendar and ceremonial holidays common in the dialects of Transcarpathia is carried out in the study by E. Gotza and the author of this article.

Key words: customs and beliefs in Transcarpathia, calendar holidays, calendar and ceremonial vocabulary, ethnographic and linguistic works, semantic, word-formation, and etymological and linguogeographical analysis.

Постановка проблеми. Збереження давніх звичаїв, обрядів і традицій свідчать про відродження нашої духовної скарбниці, яка передавалася у спадок із покоління в покоління. До духовної культури народу належать і календарні свята. Їх святкування мало свої особливості в різних регіонах України. Дослідженню календарних свят українців завжди приділялася увага, хоча в радянську добу існували заборони народної обрядовості та спостерігався ідеологічний і політичний тиск на українське національно-культурне відродження. Недарма відомі монографії О. Воропая «Звичаї нашого народу» (Мюнхен, 1958), С. Килимника «Український рік у народних звичаях в історичному освітленні» (Вінніпег, 1963), І. Огієнка «Дохристиянські вірування українського народу» (Вінніпег, 1965) побачили світ на Заході. Сьогодні спостерігаємо процес відродження традиційних народних свят і їх входження до системи сучасної культури українського народу. З'являються праці етнографічного та мовознавчого характеру. Все більша увага приділяється й лексиці українських говорів, зокрема календарно-обрядовим назвам. Її фіксація та аналіз допомагає досліднику краще пізнати діалектотворчі процеси в системі говорів і говірок. Саме живорозмовна мова зберігає чимало елементів із найдавніших часів, які відсутні вже в літературній мові, а часом незафіксовані й пам'ятками писемності.

Аналіз досліджень. Християнські релігійні й народні свята активно вивчалися релігієзнавцями та етнографами. На теренах Закарпаття серед етнографічних праць можемо відзначити дослідження Ю. Жатковича, Ф. Злоцького, В. Гренджі-Донського, Ф. Потушняка, М. Тиводара, О. Тиховської та ін. Що стосується аналізу мовознавчих студій у закарпатських говірках, то на сьогодні маємо тільки статтю Е. Гоци та кілька статей О. Миголинець (авторки цього дослідження).

Мета нашої розвідки – зробити аналіз досліджень наукових праць етнографічного та лінгвального характеру, в яких досліджувалися календарні свята та їх лексика на теренах Закарпаття. Джерельною базою дослідження стали наукові праці етнографів та мовознавців, присвячених вивченню календарних свят.

Виклад основного матеріалу. Деякі відомості про календарний обряд на Закарпатті ХІХ – поч. ХХ ст. можемо почерпнути з праці закарпатського історика, етнографа і перекладача, священника Ю. Жатковича «Етнографический очерк угро-русских» (1895), яку опублікував О. Мазурок 2007 р. (Жаткович, 2007). Читаючи нарис, збагачуємося не тільки інформацією про сам обряд, але і його лексикою.

Автор описує основні свята народного календаря та в деталях описує обряди, що їх супроводжують. Починає свій опис зі свята Нового року, що є, на його думку, «вихідною точкою» (Жаткович, 2007: 149). І далі в межах кожного місяця подає детальну інформацію про найосновніші свята, такі як: Богоявлення (Водоші), Стрітене, Сорок святих, Благовіщенє, Великдень, Іван день, Петра, Ілля, Маковія, Главосіки, Здвиги, Покрови, Миколи, Різдво та багато ін. Останнім у цьому описі йде Різдво, до якого «здалегідь готувлять ся, особливо молодіж, що стараєсь як найбільше виучитися колядок» (Жаткович, 2007: 156). Автор подає назви 7 або 9 страв, які обов'язково мають бути на це свято. Також наголошує на обов'язковому випіканні керечуна – великого, житного або тенгеричного хліба. Далі описує ходіння колядників, які «за три дни ходять і велика ганьба є, коли яку хижу обійдуть» (Жаткович, 2007: 156).

Перу відомого мовознавця, фольклориста та етнографа І. Панькевича належать кілька розвідок, які стосуються народних вірувань, зокрема різдвяних, пасхальних звичаїв, пасхальних і вели-

кодних ігор. Свої розвідки він опублікував на сторінках журналу «Підкарпатська Русь» протягом 1925–1934 років.

Ряд статей, присвячених вивченню календарних свят і пов'язаних із ними звичаями і віруваннями, належать перу Ф. Потушняка – відомого діяча і творця української культури Закарпаття 40–50 років ХХ ст.

Так, у статті «Великдень» дослідник описує ритуали цього свята, наголошує на їх значущості в житті віруючої людини, порівнює їх із постом та молитвами, а також вказує на важливість символу сонця в обрядодіях. Крім того, наводить звичай великоднього розпалювання вогню. На його думку, цей звичай набуває релігійного забарвлення. Також подає записи великодніх табу, які впливають на хід подій, що відбуваються протягом року (Потушняк, 1944а).

У розвідці «Паска в народнім вірованю» Ф. Потушняк подав детальний опис замішування тіста з пшеничного чи житнього борошна та всі етапи випікання паски. Крім того, описав підготовку паски до освячення та пов'язані з нею обряди та вірування (Потушняк, 1942b: 58–60).

Ще в одній статті «Вода, земля и воздух в народном вірованю» Ф. Потушняк приділяє увагу воді як одному з найдавніших праелементів і наводить приклади використання води під час ритуальних дій на різні свята. Так, на Водорщі і Юря дівчата і жінки наповнювали посудину водою, вкидали до неї васильку і головку часнику на йшли на водосвятіє. На Маковія святили літню воду, щоб вона «ніколи не хибіла» (Тиводар, 2010: 187). Вшановували під час свят і вогонь. Він мав горіти в хаті на різдвяний святий вечір, бо... «так треба, щоб вогонь того дня в хаті не вигасав... Подекуди на святий вечір під час колядок ставлять в кутик стільки вуглинок, скільки членів у родині», щоб знати, хто з них буде здоровим, а хто хворітиме (Потушняк, 1941: 7–8). Селяни розпалювали вогні і в інші календарні свята, зокрема на Юря.

Краса і велич традиційної народної культури Закарпаття стали й основою сучасних наукових досліджень. Так, у монографії М. Тиводара «Етнографія Закарпаття» цілий розділ присвячений народним календарним святам і обрядам українців Закарпаття. Її автор в межах природних циклів подає свої спостереження над більшістю свят і обрядів. Наводить також ігри і забави, які відбувалися на свята. Крім того, ми дізнаємося про давні назви, якими колись називали місяці (напр., *мочавець*, *андієць* чи *децембер* для грудня). Як зазначає М. Тиводар, «у річних календарно-побутових святах, обрядах і віруваннях до наших днів збере-

глись пережитки про магічну силу вогню, води і повітря, добрих і злих духів та віру в можливість магічними діями забезпечити особистий добробут і щастя, високу врожайність землеробських культур, плодovitість домашніх тварин і т. п.» (Тиводар, 2011: 308).

Заслуговує на увагу й монографія О. Тиховської «Магія та міфологія в українському фольклорі Закарпаття: етнопсихологічний аспект», яка є першим в українській фольклористиці комплексним дослідженням міфологічних образів та магічних ритуалів українського фольклору Закарпаття в руслі психології. Окремі розділи монографії стосуються різдвяних та великодніх ритуалів. Так, дослідниця звертає увагу на ритуали господаря і господині напередодні Різдва, в період різдвяних свят тощо. «Різдяні та новорічні свята є важливою частиною духовного життя українців, оскільки акцентують на єдності маленької родини, великого роду й цілої нації. З іншого боку, вони дарують віру в можливість почати все з початку, з чистого аркуша, «запрограмувати» нову щасливу модель життя на наступний рік» (Тиховська, 2021: 114). Крім того, у монографії подаються записи елементів святкування цих свят, які здійснили свого часу Ф. Злоцький, М. Щербей, Ф. Потушняк, П. Богатирьов, В. Гренджа-Донський та інші дослідники.

Ряд збірок Ю. Чорі («Прикмети і повір'я отчого подвір'я», «Звичаї рідного села», «Від роду до роду») також присвячені опису звичаїв та обрядів, які відбувалися і до сьогодні відбуваються в селах Закарпаття. Описуючи звичаєві традиції на визначні церковні свята, автор подає всі можливі назви цих свят, які вживаються на Закарпатті. Напр., свято Святої Тройці ще називають *П'ятидесятницею*, *Святою*, *Зеленою* або *ж Клецьальною неділею* (Чорі, 1993: 68). Також фіксуються повір'я, які пов'язані з певним святом.

Також Ю. Чорі наголошує на заборонах, які діють під час церковно-релігійних свят. Вважали, що не можна:

- щось позичати від сусідів, бо «як узяти в довг – не зможеш оддати»;
- замітати хату чи подвір'я, бо хто мете – «долю, щастя вимете»;
- виконувати якісь фізичні роботи по господарству, бо це гріх: «може руки покривити» (Чорі, 2001: 20).

Що стосується мовознавчих досліджень назв календарних свят на Закарпатті, то їх небагато. Пов'язано це із забороною народної обрядовості радянською владою та ідеологічним і політичним тиском на українське національно-культурне від-

родження. У запровадженні святково-обрядової радянської культури була явно прихована мета – «нівелювати національні традиції і релігійність українського народу» (Стішова, 2017: 170).

Однією з перших мовознавчих студій була публікація Ф. Потушняка «Карачун», в якій він серед іншого розглянув й походження назви *карачун*. На його думку, закарп. діал. *крачун, кречун, кручун, карачун, корочун* 'хліб, який у закарпатських русинів та інших народів випікають на Святий вечір', було первісним, бо карачун на Різдво виступав як символ малого сонця (а паска на Великдень – це символ великого сонця). Згодом назва із символічного хліба перейшла на позначення всього свята – Різдва. Отже, у закарп. говірках збереглося первісне значення слова *карачун* (Потушняк, 1944: 4).

У наступні роки спостерігаємо застій у дослідженні календарно-обрядових свят і їх лексики. Так, у «Програмі для збирання матеріалів до Лексичного атласу української мови» Й. О. Дзендзелівського (Київ, 1984) фіксуємо тільки 11 питань на позначення релігійних свят та їх атрибутів: 3138 – Святий вечір, 3139 – Водохреще, 3141 – Русалії, 3142 – Русалчин великдень, 3143 – Великдень, 3144 – зн. паска, пасха, 3145 – крашанка, 3146 – Зелені свята, 3147 – зелені гілки з листям, якими на зелені свята прикрашали хату, 3148 – релігійне свято на честь якогось святого або якоїсь релігійної події, 3149 – постити (Дзендзелівський, 1984: 275–276). А в «Лінгвістичному атласі українських народних говорів Закарпатської області України» (Ужгород, 1958–1993) немає жодної лінгвістичної карти, присвяченої календарно-обрядовим святам.

Досить ґрунтовний семантичний, словотвірно-етимологічний та лінгвогеографічний аналіз назв календарно-обрядових свят, поширених у говірках Закарпаття, здійснено у дослідженні Е. Гоци. Хрононіми описано відповідно до 4 циклів – зимового, весняного, літнього та осіннього. Джерельну базу склали польові записи авторки з 22 н. п. Закарпатської області, словники, атласи, наукові праці з діалектології, етнографії та етнолінгвістики (Гоца, 2019: 38). Дослідниця робить висновок про те, що багато обстежених нею «назв календарно-обрядових свят у говірках Закарпаття утворилося на власному мовному ґрунті від праслов'янських основ або взагалі має праслов'янське походження: *Водобіці, Відобриці, Відобриші (Водобриці); Стрітине, Стрічене...; Русаля; Здвігы, Покрówki, Покрówka; Рі(у,у)з(с)д(т)во, Риздво* тощо. Чимало з цих свят усе ще зберігають давні язичницькі традиції, незважаючи

на постійні впливи на народний календар українців і церкви (особливо православної), і колишньої тоталітарної влади...

Вагомим чинником трансформацій календарної обрядовості на Закарпатті, на думку авторки, є «активний вплив християнської релігії, яка відіграє все більшу роль у формуванні суспільної свідомості. Цей вплив, зокрема проявляється у відмиранні окремих звичаїв, на які церква накладає заборони, та у узгодженні ряду традиційних обрядових явищ з вимогами церковних канонів» (Гоца, 2019: 41).

Кілька публікацій, присвячених дослідженню календарно-обрядової лексики, належить і перу авторки цієї статті. Так, у статті «Антропоніми у складі календарно-обрядових назв (на матеріалі закарпатських говірок)» подаються спостереження над календарно-обрядовими назвами в українських закарпатських говірках, які утворені на основі антропонімів. Зокрема звертається увага на їх компонентний склад, лексико-граматичну характеристику та внутрішню форму. Також простежується наявність чи відсутність зафіксованої лексики в інших українських говорах та в українській літературній мові. Предметом аналізу стали семи на означення 20 релігійних свят та періодів, пов'язаних із цими святами. Серед зафіксованих у закарпатських говірках назв можемо виділити: *Андрáша, Андр'їїї ден' (дин')*, *Андрáшүү дын'* 'Святого всехвального апостола Андрія Первозванного', *Ан:ино зачат'їє, Ан:ино зачат':á, Гán'їне зачат':á, С'атóїї Ан:ы, Св'атóїї Гán:и* 'День святої Анни', *Миколáї, Миколáйя, Ни^екóлы, Ми^екóлы (Мікóлы)* 'День святого Миколая', *Васíл'а* 'Вечір напередодні Нового року', *Лáзар'ева (Лáзар'ова) субóта* 'Субота перед Вербною неділею', *Тóмина (Тóмова, Хтóмина, Фтóмова, Фтóмина) нед'їл'а* 'Перша неділя після Великодня', *Івánd'їл' (Івándил', Івándен'), Івándл'а, Їána, Івáнуў дин', Івána, Івána Купáла* 'Різдво чесного і славного Пророка Предтечі Хрестителя Іоанна' та багато ін. Аналіз реєстру релігійних свят свідчить про те, що вони завжди присвячені певній священній особі. Чимало календарно-обрядової лексики, в основі яких лежать власні назви, пов'язані із законом мовленнєвої економії зі словосполучення 'свято + Р. в. власного імені' (Мигoliniнecь, 2021a).

Ще кілька статей присвячено календарно-обрядовим назвам певного циклу. Так, у дослідженні «Календарно-обрядові назви літнього циклу в українських закарпатських говірках» розглядаються семи на означення 10 релігійних свят та періодів, пов'язаних із цими святами: 'Зіслання

святого Духа' (Свято Тройці), 'Перший четвер після Трійці', 'Різдво чесного і славного Пророка Предтечі Хрестителя Іоанна', 'Піст напередодні свята Верховних апостолів Петра й Павла, який триває від неділі Всіх Святих до самого свята', 'Святих апостолів Петра й Павла', 'Святого Славного Пророка Іллі', 'День Пантелеймона Цілителя', 'День пам'яті мучеників Маккавеїв', 'Преображення Господне', 'Успіння Пресвятої Богородиці'. Аналіз реєстру релігійних свят свідчить про те, що вони завжди присвячені певній священній особі. Заслуговує на увагу словотвір християнських назв у закарпатських говірках. Чимало календарно-обрядової лексики, в основі яких лежать власні назви, пов'язані із законом мовленнєвої економії зі словосполучення 'свято + Р. в. власного імені': *Йána (Іváна), Маков'ї́а, Пантелеймо́на, Па́л'ї́а, Іл'а (Іл':і), Пётра* та ін. Невеликий відсоток назв, в основі яких лежать власні імена, припадає на суфіксальні деривати: *Маков'ї́чик, Петру́(і)ўка (Петру́ўка, Петро́ўка)*. Значна кількість назв мотивована біблійними подіями: *Пїатидес'áтниця'а, Троїц'а, Успén'ї́е* (Мигoliniць, 2021b).

У статті «Календарно-обрядові назви осіннього циклу в закарпатських говірках» подаються аналіз сем на означення 6 церковних осінніх свят: 'Головосіка', 'Різдво Пресвятої Богородиці', 'Воздвиження чесного і животворящего Хреста Господнього', 'Покрови Пресвятої Богородиці', 'День святого великомученика Димитрія', 'Собор св. Архістратига Михаїла'.

У святах осіннього циклу також простежується закон мовленнєвої економії зі словосполучення 'свято + Р. в. власного імені': *Мі(ы)тp'а, Михаїл'а, Миха́л'а* та ін. Невеликий відсоток назв належить до композитів: *Главос'ї́ки (ы), Главóс'ї́кы, Лагос'ї́кы, Главóс'ї́к, Главос'ї́ка*. Ці назви відрізняються переважно граматичними чи фонетичними особливостями. Фіксуються назви, мотивовані біблійними подіями: *Главос'ї́ки (ы), Здві́гы Чéсного Хрестá, Здві́же(і)н'а, Воздвигéн'і(и)́е, Воздвигéн'ї́е Чéсного Хрестá, Покрóвы* (Мигoliniць, 2021с).

Висновки. Дослідженню календарних свят українців завжди приділялася увага, хоча в радянську добу існували заборони народної обрядовості та спостерігався ідеологічний і політичний тиск на українське національно-культурне відродження. Сьогодні спостерігаємо процес відродження традиційних народних свят і їх входження до системи сучасної культури українського народу. З'являються праці етнографічного та мовознавчого характеру. У своєму дослідженні ми проаналізували наукові праці етнографічного та лінгвального характеру, в яких досліджувалися календарні свята та їх лексика на теренах Закарпаття. Серед етнографічних праць можемо відзначити дослідження Ю. Жатковича, Ф. Злоцького, В. Гренджі-Донського, Ф. Потушняка, М. Тиводара, О. Тиховської та ін. Що стосується аналізу мовознавчих студій у закарпатських говірках, то на сьогодні маємо тільки статтю Е. Гоци та кілька статей О. Мигoliniць (авторки цього дослідження).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дзензелівський Й. О. Програма для збирання матеріалів до Лексичного атласу української мови. Київ : Наукова думка, 1984. 308 с.
2. Гоца Е. Назви календарно-обрядових свят у говірках Закарпаття. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. Ужгород, 2019. Вип. 2 (42). С. 38–44.
3. Жаткович Ю. Етнографический очерк угро-русских. Ужгород : Мистецька Лінія, 2007. 392 с.
4. Мигoliniць О. Антропоніми у складі календарно-обрядових назв (на матеріалі закарпатських говірок). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. Ужгород, 2021(а). Вип. 1 (45). С. 299–304.
5. Мигoliniць О. Календарно-обрядові назви літнього циклу в українських закарпатських говірках. *Лінгвальний та екстралінгвальний аспекти комунікації в мультикультурному середовищі Закарпаття: Монографія / за заг. ред. Ю. М. Бідзілі, Г. В. Шаповалової, Я. М. Шебештян*. Ужгород: РІК-У, 2021(б). С. 34–52.
6. Мигoliniць О. Календарно-обрядові назви осіннього циклу в закарпатських говірках. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. Вип. 2 (46). Ужгород, 2021(с). С. 139–144.
7. Потушняк Ф. Великдень. *Недѣля*. Роч. IV. Ужгород, 1944(а). С. 3.
8. Потушняк Ф. Вода, земля и воздух в народном вірованю (Окремий відбиток). Ужгород, 1942(а). 30 с.
9. Потушняк Ф. Коляди. Карачун (Окремий відбиток з Недѣлі). Част. 2. Ужгород, 1944 (б).
10. Потушняк Ф. Огонь в народних вірованях (Окремий відбиток). Ужгород, 1941. 16 с.
11. Потушняк Ф. Паска в народнім вірованю. *Литературна недѣля*. Ужгород, 1942(б). Рочник II. С. 58–60.
12. Стішова Н. Українські календарні свята осіннього циклу: монографія. Київ : ІМФЕ, 2017. 240 с.
13. Тиводар М. Етнографія Закарпаття: Історико-етнографічний нарис. Ужгород, Гражда, 2011. 416 с.
14. Тиводар М. П. Життя і наукові пошуки Федора Потушняка. Ужгород : Гражда, 2005. 284 с.
15. Тиховська О. Магія та міфологія в українському фольклорі Закарпаття: етнопсихологічний аспект. Ужгород : РІК-У, 2021. 512 с.
16. Чорі Ю. Від роду до роду (Звичаєво-обрядові традиції Закарпаття). Ужгород: в-во В.Падяка, 2001. 171 с.
17. Чорі Ю. Звичаї рідного села (Обрядово-звичаєві традиції Закарпаття). Част. I. Ужгород, 1993. 239 с.

REFERENCES

1. Dzendzelivskiy Y. O. (1984) Prohrama dlia zbyrannia materialiv do leksychnoho atlasu ukrainskoi movy [Questionnaire for collecting materials for the Ukrainian Language Lexicon]. Kyiv: Naukova dumka. 308 p. [in Ukrainian].
2. Gotsa E. (2019) Nazvy kalendarno-obriadovykh sviat u hovirkakh Zakarpattia [Names of Calendar-ritual Holidays in Transcarpathian Patois]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*. Serii: Filolohiia. Uzhhorod. Vyp. 2 (42). P. 38–44 [in Ukrainian].
3. Zhatkovych Yu. (2007) Etnohrafycheskii ocherk uhro-russkykh [Ethnographic outline of the Ugro-Russians]. Uzhhorod: Mystetska Liniia. 392 p. [in Ukrainian].
4. Myholynets O. (2021a) Antroponimy u skladi kalendarno-obriadovykh nazv (na materialy zakarpatskykh hovirok) [Anthroponyms in the Calendar-ritual Names (on the material of transcarpathian patois)]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*. Serii: Filolohiia. Uzhhorod. Vyp. 1 (45). P. 299–304 [in Ukrainian].
5. Myholynets O. (2021b) Kalendarno-obriadovi nazvy litnoho tsyklu v ukrainskykh zakarpatskykh hovirkakh [Calendar-ritual Names of the Summer Period in Ukrainian Transcarpathian Languages]. *Linhvalnyi ta ekstralinhvalnyi aspekty komunikatsii v multykulturnomu seredovyskhi Zakarpattia: Monohrafiia / za zah. red. Yu. M. Bidzili, H. V. Shapovalovoi, Ya. M. Shebeshian*. Uzhhorod: RIK–U. P. 34–52 [in Ukrainian].
6. Myholynets O. (2021c) Kalendarno-obriadovi nazvy osinnoho tsyklu v zakarpatskykh hovirkakh [Calendar-ritual Names of the Autumn Cycle in Ukrainian Transcarpathian Patois]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*. Serii: Filolohiia. Vyp. 2 (46). Uzhhorod. P. 139–144 [in Ukrainian].
7. Potushniak F. (1944a) Velykden [Easter]. *Nedĭlia*. Roch. IV. Uzhhorod. P. 3 [in Ukrainian].
8. Potushniak F. (1942a) Voda, zemlia y vozdukh v narodnom virovaniu (Okremyi vidbytok) [Water, earth, and air in folk beliefs (Separate print)]. Uzhhorod. 30 p. [in Ukrainian].
9. Potushniak F. (1944b) Koliady. Karachun (Okremyi vidbytok z Nedĭli) [Carols. Karachun (Separate print from the “Week” magazine)]. Chast. 2. Uzhhorod [in Ukrainian].
10. Potushniak F. Ohon v narodnykh virovaniakh (Okremyi vidbytok) [Fire in Folk Beliefs (Separate print)]. Uzhhorod, 1941. 16 p. [in Ukrainian].
11. Potushniak F. (1942b) Paska v narodnim virovaniu [Easter cake in folk belief]. *Lyteraturna nedĭlia*. Uzhhorod. Rochnyk II. P. 58–60 [in Ukrainian].
12. Stishova N. (2017) Ukrainski kalendarni sviata osinnoho tsyklu: monohrafiia [Ukrainian calendar holidays of the autumn cycle: a monograph]. Kyiv: IMFE. 240 p. [in Ukrainian].
13. Tyvodar M. (2011) Etnohrafiia Zakarpattia: Istoryko-etnografichni narys [Ethnography of Transcarpathia: Historical and ethnographic outline]. Uzhhorod, Grazhda. 416 p. [in Ukrainian].
14. Tyvodar M. P. (2005) Zhyttia i naukovi poshuky Fedora Potushniaka [Life and scientific research of Fedir Potushniak]. Uzhhorod: Grazhda. 284 p. [in Ukrainian].
15. Tykhovska O. (2021) Mahiia ta mifolohiia v ukrainskomu folklori Zakarpattia: etnopsykholohichnyi aspekt [Magic and mythology in the Ukrainian folklore of Transcarpathia: ethnopsychological aspect]. Uzhhorod: RIK-U. 512 p. [in Ukrainian].
16. Chori Yu. (2001) Vid rodu do rodu (Zvychaievo-obriadovi tradytsii Zakarpattia) [From family to family: Customary and ceremonial traditions of Transcarpathia]. Uzhhorod: v-vo V.Padiaka. 171 p. [in Ukrainian].
17. Chori Yu. (1994) Zvychai ridnoho sela (Obriadovo-zvychaievi tradytsii Zakarpattia) [Customs of the native village (Ritual and customary traditions of Transcarpathia)]. Chast. I. Uzhhorod, 1993. 239 p. [in Ukrainian].